թեան տեսակէտով մտադիր եմք առանձին յօդուածի մը մէջ խօսել առաջնորդաց վրայ:

4.—Թէ պէտք է որ Հայաստանի մէջ Հայոց հողատիրութիւնը քաջալերուի և ընդարձակուի:

Աւելորդ կը համարիմք ասոր հարկն ապացուցանել: Ուստի, համառօտիւ պիտի յիշեմք այն միջոցները զորս մեք, և մեզ հետ ասողներ, յարմարագոյն դատած եմք այդ նպատակին հասնելու համար:

Այս միջոցներ են՝

Ա. Հայաստանի ժողովրդին պանդխտութեան առաջքն առնուլ.

Բ. Փոխատուութեան և խնայութեան սնտուկներ հաստատել Հայաստանի մէջ:

Գ. Հայ դրամատերաց Հայաստանի մէջ հողային առևտուր բանալ:

Դ. Երկրագործական ուսումը զարգացնել Հայաստանի մէջ:

Հարկ չը կայ պանդխտութենէ յառաջ եկած վնասները թուելու: Հայաստան հայոցմէ կը զարպուի, և պանդխտներն՝ ընդհանուր կերպիւ խօսելով՝ բարոյապէս և նիւթապէս ծանուած վիճակ մը կը ստանան իրենց պանդխտութեան վայրերուն մէջ, և շատ անգամ թշուառութեան և խնամոց պակասութեան զոհ կերթան:

Ասոր առաջքն առնելու համար պէտք է ախտ մեր գաւառաբնակ ազգայնոց միշտ բաստարել պանդխտութեան վնասները, քանի որ շատերք՝ ոչ թէ 'ի հարկէ՝ այլ 'ի սովորութենէ մը մղուելով, այդ վիճակին մէջ կը մտնեն զիրենք: Դալով անոնց, որք իրապէս հարկէ մը կը ստիպուին, պէտք է Հայաստանի մէջ անոնց գործ գտնելու միջոցը խորհիլ: Դրուագները կրնան յառաջ տարուիլ. կրօնագիտութեան և լեզուագիտութեան հետամտանար խնամք պէտք է տարուի անոնց. այց մեք առ այժմ ամենապարզ և ամենօգտակար միջոց մը պիտի յիշեմք:

Հայաստանի Հայուն ամենամեծ վէրքերէն մին վաշխառուութիւնն է: Իւր գործն յառաջանալու համար Քրդէն և Թրքէն 100-ին մինչև 100 տոկոս տալով դրամ փոխ առնուլը ստիպուի և ծանր տոկոսներու ներքև կը հեծէ: Ընդհանրապէս դրամագլխոյ չգոյութեան պատճառաւ է որ պանդխտութիւն յառաջ կուգայ: Բայց եթէ ազգին դրամատէրներն առ այժմ գոնէ միայն Կարնոյ, Մըշոյ, Վանայ և Անկայ մէջ փոխատուութեան սնտուկներ հաստատեն՝ իւրաքանչիւր քաղաքի համար գոնէ երեք հազար ոսկի դրամագլխով, հարիւրաւոր Հայք ո՛չ միայն դրամագլուխ գտնելով պանդխտութենէ կամ իրենց հողերը վաճառելէ կազատին, այլ և յօժարակամ կրնան սովորականէն աւելի տոկոս ալ վճարել այդ սնտուկներուն, և տակից դատ, Հայ դրամատերք կրնան իրենց փոխ տուած դրամագլուխը փոխառուաց կալուածներովն ապահովել: Ճահագիտութեան ապահով միջոց մը, որ միանգամայն ազգաշէն գործ մ'է:

Այս փոխատուութեան սնտուկներուն քով խնայութեան սնտուկներ ալ կրնան հաստատուիլ, այսինքն Հայաստանի Հայոց խնայութիւնները տոկոսի մը փոխարէն կրնան առնուելով պահպանուիլ, և քիչ մը բարձր տոկոսով ուրիշ Հայոց փոխ տրուիլ, որք դրամագլխոց պէտք ունին, որով փոխ տրուելիք դրամագլխոց քանակութիւնը կաւելնայ, և երբ Հայաստանի Հայոց մէկ մասը խնայութիւն ընել կուսնի և անօր օգուտները կը վայելէ, մէկ ուրիշ մասն ալ դրամագլուխ կը գտնէ և անով գործ կընէ: Այս միջոցն եթէ 'ի գործ դրուի, Հայաստանի Հայերն իրենց հողերը վաճառելու հարկէն կրնայ ազատել և միւս կողմէն պանդխտութեան դէմ հզօր պատուար մը լինիլ:

Հայ դրամատերաց ուրիշ խմբակ մ'ալ կրնայ Հայաստանի մէջ հողային առևտուր հաստատել, այսինքն հող գնել խիստ աժան գնով, քանի որ այժմ Հայաստանի մէջ և մանաւանդ Մշոյ արգաւանդ դաշտերուն մէջ հողերն անհաւատալի կերպիւ աժան են, և զանոնք աւելի բարձր գնով վաճառել այն Հայ գիւղացւոց, որք սակայն տակաւ առ տակաւ միայն կրնան անոր գինը վճարել, և կամ այդ հողերը վարձու տալ Հայոց, և կամ իրենց հաշուոյն մշակել տալ Հայ երկրագործաց: Մուշէն կը գրեն մեզ թէ այժմ բազում Հայ գիւղացիք, վերջին ծայր աղքատութենէ ըստիպեալ, ծիծաղելի գումարի մը համար իրենց հողերը Թրքայ կամ Քրդաց վաճառելու վրայ են, և կը խնդրուի մեզնէ որ այս իրողութիւնն ազգիս դրամատերաց ուշադրութեան ներկայեմք: Քիւրդերը մինչև ցարդ Հայաստանի լեռները բռնած էին. այժմ դաշտերն ալ կիջնեն՝ Հայ գիւղացւոց աղքատութենէն օգուտ քաղելով, որք ընչին գումարներու համար իրենց հողն անոնց կը վաճառեն: Բայց Հայ դրամատէրք և վաճառականք, համեստ գումարներով կրնան այդ հողերն իրենք գնել, և ոչ միայն շահագիտութիւն մ'ընել, այլ և ազգին օգտակար ծառայութիւն մը մատուցանել:

Իրաւ է որ այս ամեն ձեռնարկները կատարելու համար բարեհորդմունք պէտք են, որպէս զի ապահովութիւն հաստատուի. բայց՝ ճշմարիտը խօսելու համար աւելի հաւանական է որ Հայաստանի բոլոր Հայ բնակիչք երթան այդ երկրին, քան թէ կատարեալ ապահովութիւն մը հաստատուի անդ: Բայց ինչո՞ւ չեմք մտածեր թէ այդ անբարեկարգ վիճակին մէջ անգամ գաղտնի աշխարհավարութիւն մը շահ կրնայ ունենալ.... Քիչ մ'արի պէտք է լինիլ, առջի բերան դժուարութիւն կրնայ գտնուիլ, բայց պէտք է զործել, յարատև զործել. ըստ անտեսական առաձին, եթէ Հայք իրենք իրենց օգնեն, Աստուած ալ կօգնէ իրենց: Չեմք ուզեր աւելի խօսիլ այս մասին, այլ կը բաւականանամք ըսելով թէ՝ մեր ազգն իւր արդի ընթացքով հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ դէպի ջնջումն իւր գոյութեան: Միայն դպրոցները բաւական չեն այս ազգին գոյութիւնն ու յառաջադիմութիւնն ապահովելու համար: Հողեր և արուեստներ ալ պէտք են. ազգին նիւթական, շոշափելի շահերն ալ մտածել պէտք է: Հայաստանի դպրոցաց մէջ լեզու մը պակաս պէտք է աւանդել, բայց արուեստ մ'աւելի ուսուցնել: Դպրոց և հող, լոյս և հարստութիւն, այս պէտք է լինի մեր ազգային նշանաբանը:

Վերջապէս, ամեն միջոց պէտք է ի գործ դնել պանդխտութիւնն արգելելու և Հայաստանի մէջ Հայոց հողատերութիւնը պաշտպանելու, քաջալերելու և ընդարձակելու համար:

5.—Թէ պէտք է որ Հայաստանի վանօրէից կալուածներուն պահպանութեան մասնաւոր խնամք տարուի:

Հայաստանի մէջ այժմ 200-ի մօտ վանք կայ, որք ընդարձակ հողեր ունին: Աչալրջութեամբ պէտք է հսկել անոնց պահպանութեան, և միանգամայն անոնցմէ օգուտ քաղելու միջոցները խորհիլ: Կառաջարկեմ 'ի մէջ այլոց, որ ազգին հացն ուտող վանականք իրենք զիրենք քիչ մը հողագործական ուսմանց տան, և այդ կալուածոց մէջ նոր դրութեամբ երկրագործութիւն ուսուցանեն շրջակայ գիւղերու Հայ պատանեաց և երիտասարդաց:

6.—Վերջապէս պէտք է յանձնախումբ մը կազմել ազգին նիւթական շահուց հսկելու համար:

Այս յանձնախմբին պաշտօնը պէտք է լինի ի մէջ այլոց.

Ա. Պանդխտութիւնն արգիլելու համար ամեն բարոյական և նիւթական միջոց 'ի գործ դնել:

Բ. Հայաստանի Հայոց հողային դատերը պաշտպանելու համար փաստաբաններ դրկել, և ուրիշ ամեն միջոցներով օգնել անոնց:

Գ. Ազգիս սեղանաւորները, վաճառականներն ու դրամատէրները քաջալերել իրենց դրամագլխին գոնէ մէկ փոքր մասն Հայաստանի մէջ գործածելու:

Դ. Հայաստանի մէջ ծախու հողերը գնել ազգային կալուածք անուամբ, և զանոնք զործածել թէ իրրև տիպար ագարակներ, թէ Հայ գործաւորաց վարձու տալով, և թէ տակաւին ուրիշ եղանակներով:

Ե. Երկրագործական ուսումները քաջալերել և տարածել մանաւանդ Հայաստանի մէջ:

Զ. Ընդհանուր ազգէն, կամ գոնէ կարող դասերէն տարեկան թեթև տուրք մ'առնուլ՝ ազգին նիւթական շահերն այս և ուրիշ միջոցներով պաշտպանելու համար:

Եթէ այսպիսի յանձնախումբ մը իւր պաշտօնը յաջողութեամբ կատարէ, ազգին ուրիշ տասն յանձնախմբերէն աւելի օգտակար կըրնայ լինիլ.

Ահա կարգ մը գաղափարներ, իրենց տարբերան վիճակին մէջ ներկայացեալ: Ամեն ազգասիրաց ուշադրութեան կը յանձնեմք գաղտնք: Բաւական վաղեցինք ստուերներու ետեւէն. պէտք է այժմ իրականութեանց դարձնեմք մեր ուշն և ոյժն: Հողագործութիւնն ու արուեստները պէտք է հիմնեցաց յառաջանան դպրոցներուն հետ: Եթէ, Հայ ազգը չէ որոշած Հրէական ազգին նմանիլ, այսինքն եթէ մտադիր չէ անտարբեր լինիլ իւր Հայրենի երկրին, միայն դպրոցները չեն բաւեր այդ հայրենի երկրին մէջ իւր գոյութիւնն ապահովելու: Այլ, ըսինք և նորէն կըսեմք թէ ազգին նիւթական և կենսական շահերն ալ պէտք է մեր խորին ուշադրութեան առարկայ լինին: Դարձեալ պիտի խօսիմք այս խնդրոյն վրա, բայց պէտք է ազգարարեմք թէ խօսելէ աւելի գործել հարկ է՝ եթէ իրական նպատակ մը կայ այս ազգը փրկելու:

(Մասիս)

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նիագարայի հերոսը պ. Բլօնդէն, որ Նիագարայի ջրընկեցի վրա կապած լարի վրայով անցաւ, Նոբերումս եկած էր Վիէննա: Նրա ետեւից եկել է և մի հարուստ լորդ, որը մի անագին գումարի դրաւ է դրել, թէ Բլօնդէն մինչև 60 տարեկան հասակն անպատճառ վայր կընկնի լարից, և կը ջախջախի իր գլուխը: Այժմ նա չար հրեշտակի նման հետևում է Բլօնդէնին ամեն տեղ. Լօրդին մնում է այլ ևս տասը տարի հետևել պ. Բլօնդէնին, որովհետև նա այժմ միայն 50 տարեկան է:

***

Ջեռնոմու Էրման վաղուց արդէն յայտնի է իր սրամիտ ու ճարպիկ ձեռնածութիւններով. այս օրերս նա մի չատ ծիծաղաշարժ սրամտութիւն գործ դրեց, որը դարձրեց իր վրա հասարակութեան ուշադրութիւնը: Պատմում են, որ այս օրերս Աֆրիկայից չորս զուլուներ էին եկել Փարիզ այնտեղ ներկայացումներ տալու դիտաւորութեամբ. Նրանք դիմում են Folies—Berger-ի կառավարչին, որը Նրանց վարձում է իր թատրոնի համար, և նրանց տանում է ներկայացնելու «Figaro» լրագրի խմբագրատանը. Զուլուները հագած են իրանց հայրենիքի բնական զգեստներով, որը կայանում է մի փոքրիկ կարճ գոգնոցի մէջ, բացի այդ, Նրանք զինված են վահանով, նիզակով, նետով և աղեղներով, որոնք կազմում են Զուլուլանդի որդոց նուիրական զէնքերը. Հէնց որ Նրանք մտնում են «Figaro»-ի խմբագրատան գեղեցիկ զարդարուն դահլիճները, ամենքը միասին վազում են դէպի վառարանը ուր վառվում էր կրակը, և որի կողքին նստած էր հռչակաւոր Էրման. Տեսնելով այդ վայրենիների անփոյթ մուտքը, նա բոլորովին անտարբեր կերպով մօտենում է զուլուներից մէկին, և նրա վահանից հանում է մէկ նարինջ, յետոյ մօտենում է երկրորդին, և նրա նիզակից հանում է մէկ խնձոր, յետոյ մօտենում է երրորդին և նրա քթից հանում է մի ուրիշ նարինջ, և այսպէս մի քանի ուրիշ զուարճութիւններ. Վայրենիները տեսնելով այս բանը բոլորովին ապշած մի տեսակ կիսաշրջան են կազմում պ. Էրմանի շուրջը, և մի երկու անորոշ վայրկեաններից յետոյ ամենքն սկսում են սարսափով փախչել. Folies-Berger-ի դիրեկտորը հազիւ հազ կարողանում է Նրանց համոզել, որ պ. Էրմանի արածը մի դատարկ ձեռնածութիւն հանաք է. Վերջապէս մեծ դժուարութիւններից յետոյ, Նրանք համաձայնում են վերադառնալ այն կարծելով հրէշի մօտ. Խմբագրատանը Նրանց առաջարկում են նարինջներ, խնձորներ և զանազան պտուղներ, բայց Նրանք այդ բոլորի վրա մի առանձին կասկածանքով են նայում, կարծելով թէ այդ հիւրասիրութեան մէջ թաղնված է մի որ և է դրամա. բայց երբ պ. Էրման և միւսներն սկսում են ուտել, այն ժամանակ, Նրանք էլ նոր վստահանում են հետևել ուրիշների օրինակին. Folies-Berger-ի զուլուսների առաջին ներկայացումից միայն գոյացաւ 37,450 ֆրանկ.

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 փետրվարի: Բոլոր թագակիրները, պապը և ֆրանսիական հանրապետութիւնը շնորհաւորեցին Թագաւոր Կայսրին, Նրա նոր փտանգից հրաշալի կերպով ազատվելու մասին: Գրեթէ ամբողջ եւրոպական մամուլը սարսափով և զզուանքով է վերաբերվում դէպի Զմերային պալատի մէջ փետրվարի 5-ին կատարված նենգամիտ եղեռնագործութիւնը: Այսօր կատարվեցաւ ձայթիւնից սպանվածների, և վիրքերից մեռած սարաստիճան զինուորականների թաղման հանդէսը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 փետրվարի: Պետական բանկի 5% տոմսակն առաջին շրջանի արժէ 93 ր. 50 կ., երկրորդ 93 ր., երրորդ 93 ր. 50 կ., չորրորդ 93½ ր., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 225 ր. 50 կ., երկրորդ 227 ր. արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակն արժէ 90⅝ր., երկրորդ 90⅝ ր., երրորդ 90⅝ ր., ոսկին արժէ 7 ր. 66 կ.: Ռուսաց 1 ռուբլ Լօնդօնի վրա արժէ 25⅝ պէնս. ռուսաց 100 ռուբլ Բերլինի վրա արժէ 219 մարկ 50 պֆ., Համբուրգի վրա—218 մարկ 50 պֆէնինգ, Փարիզի վրա 269 ֆրանկ: Տրամադրութիւնը խաղաղ է:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 փետրվարի: «Правит. Вѣстн.» լրագրում տպված է հետևեալը. «Զմերային պալատի փետրվարի 5-ին ձայթիւն առաջացաւ ներքնայարկում. մարդաբնակ տան կամարների նշանաւոր մասը և վառարանը քանդված են. դռները քարքանդ են եղած. պահականոցի առաստաղի ներքին կամարի վրա յայտնվեցան երկու ձեղքեր. յատակի մեծ մասը քանդված է. սեղանատան պարկէտը տեղահան է եղել. պատը ձեղքվել է. պալատում բաւականին քանակութեամբ ապակիներ են ջարդված. քնիչների կարծիքով ձայթիւնը երկու պուդ դինամիտի քանակութեամբ է առաջացած. երևի, ձայթիւնից առաջ, դինամիտը գտնվում էր ներքնայարկի մարդաբնակ սենեակի վառարանի մէջ, կամ վառարանի վրա: Կայսրի ճաշը, որ սովորաբար երեկոյեան 6 ժամին է լինում, այդ օրը յետաձգված էր մինչև Էչսպենեան իշխանի գալուստը: Ձայթիւնն առաջացաւ վեցից 20 րոպէ անցած, հէնց այն միջոցին, երբ Կայսրը հանդիպեց իշխանին, որը դեռ նոր էր եկել երկաթուղու կայարանից:

ՓԱՐԻԶ, 8|20 փետրվարի: Հաստատ է, որ այստեղ կալանաւորված է ռուսահպատակ Գարման, որը մեղադրվում է Մոսկվայի երկաթուղու վրա գործված եղեռնագործութեան մէջ: Պաշտօնապէս պահանջված է, որ մեղադրեալն յանձնեն, և այդ պահանջը կը հաստատվի պաշտօնական կերպով:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՄԲՈՒՆԻ